

Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı

Kuramdan Uygulamaya

Binnur YEŞİLYAPRAK

Editör

Güncellenmiş
15. Baskı

web sitesi
desteklidir.

A PEGEM
AKADEMİ

Editör: Prof. Dr. Binnur YEŞİLYAPRAK

MESLEKİ REHBERLİK VE KARIYER DANIŞMANLIĞI **Kuramdan Uygulamaya**

ISBN 978-605-364-174-2

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Eylül 2011, Ankara

15. Baskı: Temmuz 2023, Ankara

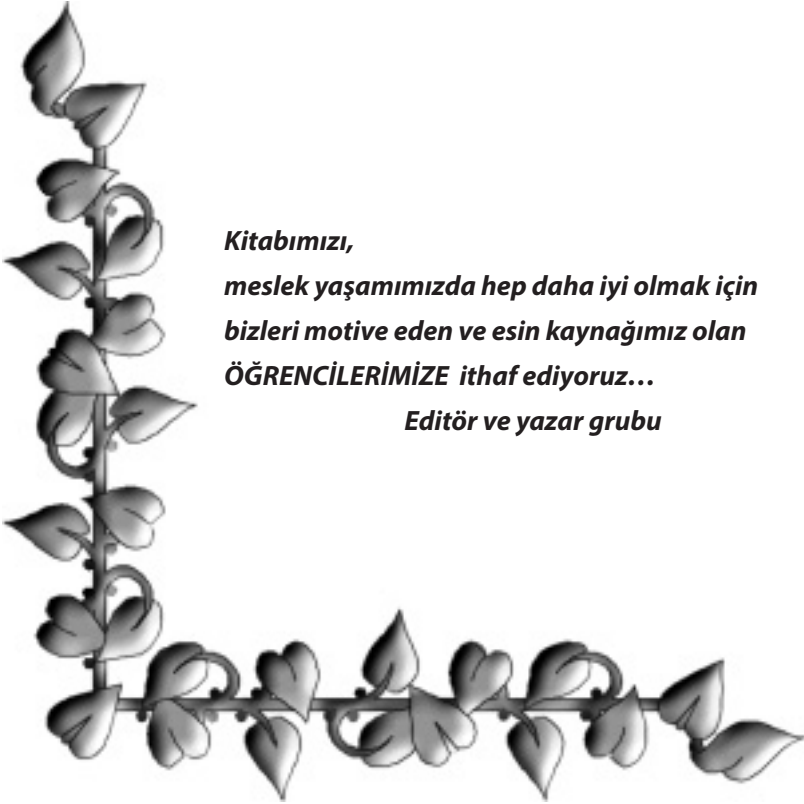
Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Kuyrukcu
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım A.Ş.
Saray Mah. 126. Cad. No: 20/A
Kazan/ANKARA
Tel: (0312) 394 55 91

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

***Kitabımızı,
meslek yaşamımızda hep daha iyi olmak için
bizleri motive eden ve esin kaynağımız olan
ÖĞRENCİLERİMİZE ithaf ediyoruz...
Editör ve yazar grubu***

KİTAP İLE İLGİLİ WEB SİTESİ

Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya kitabını destekleyici bağlantılı kaynak ve materyallere aşağıdaki web adreslerinden ulaşılabilir.

<http://meslekirehberlikvekariyerdanismanligi.kitabi.gen.tr/>

The screenshot shows the website interface for the book 'Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya'. The page features a search bar at the top, a navigation menu with links like 'Editörden Mektup', 'Kitap Hakkında', 'Bölümler ve Yazarları', 'Uygulamalar', 'Değerlendirme Soruları', and 'İletişim'. A central banner displays the book cover and the editor's name, Prof. Dr. Binnur YEŞİLYAPRAK. Below the banner, there is a 'Gündem Ekranı' section with a video player showing a woman at a desk, and a 'Haberler-Duyurular' section with a date '29.06'.

Web

Konularla ilgili materyallere (sunu, uygulama ve etkinlikler, vaka örnekleri, ölçekler vb.) ulaşmak için web sitemizi ziyaret ediniz.

Son Baskı İçin Birkaç Söz

2011 Eylül ayı sonunda büyük bir heyecan ile okuyucu ile buluşan kitabımızın ilk baskısı 4 ay içinde, ikinci baskısı 7 ay içinde tükendi. "Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı" kitabımızı büyük bir ilgi ile karşılayan PDR alanındaki akademisyenlerimize, öğrencilerimize ve meslektaşlarımıza yürekten teşekkürler. Övgü dolu dönütler bizler için çok anlamlı ve teşvik edici muhteşem bir ÖDÜL oldu!

Kısa sürede hazırladığımız ikinci baskıda, kitap gözden geçirilip bazı küçük düzeltmeler ve eklemeler yapıldı. İlk sayfalara "Kitaptan yararlanma kılavuzu" ile son sayfalara "Dizin" eklendi. Daha sonra her yeni baskıda, gerekli güncellemeler yapılmakta, iletilen düzeltmeler ile birlikte bölümler gözden geçirilmektedir.

2023 Eğitim Vizyonu ile vurgulanan kariyer sisteminin kurulması ile ilgili çalışmalar bu konuya duyulan ihtiyacın arttığını göstermektedir. Kitabımızın bu yeni baskısını kariyer yolculuğunu daha iyi anlamak ve biçimlendirmek isteyen tüm bireylere, bu işi öğreten ve öğrenenlere yararlı olması dileğiyle sunuyoruz.

Sevgi ve saygı ile...

Temmuz 2023,
Ankara

Editör
Binnur YEŞİLYAPRAK

ÖN SÖZ

“.....

Yaşamak şakaya gelmez,

Büyük bir ciddiyetle yaşayacaksın

Bir sincap gibi mesela,

Yani, yaşamının dışında ve ötesinde hiçbir şey beklemeden,

Yani bütün işin gücün yaşamak olacak...”

Yaşamı ciddiye alan herkes için iş/meslek en önemli yaşam rolüdür, çünkü Freud’un belirttiği gibi “İş, bireyin gerçekle bağlantısıdır”. Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı kitabı, bireyin yaşamının merkezinde yer alan “çalışan rolü” ile oluşturduğu kariyer sürecini açıklamayı, yönlendirmeyi ve geliştirmeyi hedefleyen tüm bireylerin, özellikle bu süreci desteklemeyi öğreten akademisyenlerin ve uygulayıcıların ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri, tutum ve anlayışları kazandırmak amacıyla hazırlandı.

Mesleki Rehberlik/Kariyer Danışmanlığı alanında güçlü bir kadro ile hazırlanan bu kaynak, öncelikle Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanındaki;

lisans öğrencileri için bir DERS KİTABI,

alan uygulamacıları için bir YARDIMCI KİTAP,

yüksek lisans/doktora öğrencileri için bir KAYNAK KİTAP,

ve alanla ilgili herkes için temel bir BAŞVURU KİTABI olma adaydır.

Kitabın kapsamı oluşturulurken ilgili derslerin YÖK kur tanımları yanı sıra üstteki amaçlanan nitelikler esas alınmıştır. Bu düşünce ile oluşturulan kitap, mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı alanındaki kuram ve uygulamaları birlikte sunma amacındadır. Kitabın içeriği ve sunuş biçimi oluşturulurken derslerin amacı, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri ve hedeflenen yeterlikler göz önünde bulundurulmuştur.

Kitabın tasarımında şu noktalar esas alınmıştır:

*Kitabın kapsamı bu alanda çalışacak olanların taşınması gereken yeterlikler dikkate alınarak kuramsal ve uygulamaya dönük konularla “bütünlük ve aşamalık” içinde oluşturulmuştur.

*Konuların açıklanmasında; soyut, karmaşık, anlaşılması güç ayrıntılar yerine somut, açık ve anlaşılır bir dil ve sunum biçimi tercih edilmiş, dikkat çekici, özetleyici ve açıklayıcı tablo, grafik ve şekillere yer verilmiştir.

*Bölümlerin başında konunun ana hatlarına ve kazanımlara yer verilmiş, genel bir yapılandırmanın yapıldığı ‘giriş’ten sonra bilgiler genelden özele doğru sunulmuş, ilgili yerlere dikkat çekme ve tartışma soru ve örnekleri konulmuştur.

*Her bölümde ilgili kuramsal bilgilerin yanı sıra uygulama ve etkinlik örneklerine önemli bir yer verilmiştir. ABD’de geliştirilen kuramlar ile bu konularda Türkiye’deki ilgili programlar, ölçekler, ilgili tezler, uygulamalar ile bütünleştirilerek gerekli bağlantılar kurulmuştur.

*Konuların kapsamı, öğrencilerin “sorgulayıcı, irdeleyici, değerlendirici” olmalarını teşvik edici şekilde sunulmuş, farklı görüş ve düşünceleri tartışmalarını sağlamak amaçlanmıştır. Kitabın bu alanla ilgilenenler için “ufuk açıcı” bir işlevi olması beklenmektedir.

*Kitabın içerik ve biçimsel tasarımı “bütünlük, tekrar, çağrışım, merak, uygulama, araştırma, motivasyon vb.” öğrenme ilke ve süreçlerini esas alarak yapılandırılmıştır.

*Kitap, ilgili bir web sitesi ile desteklenmiştir. Özellikle kitaptan yararlanan akademisyenler, öğrenciler ve uygulayıcılara, kitapta yer alan konu ve uygulamalarda, bu site çok zengin materyaller ve kaynaklar sunarak destek olabilecektir.

Yukarıda sıralanan özellikleri ile sizlerle buluşan bu kitap ve bağlantılı web site-miz, kuşkusuz ki yaşayan bir organizma gibi sizinle etkileşim sürecinde, sizden gelecek geri bildirimler ekseninde büyüyüp gelişecektir. Bu konudaki öneri ve katkılarınız özenle değerlendirilecektir.

Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı kitabının; yaşamayı, yaptığı işi ve kendini önemseyen herkese zengin yaşantılar sağlaması umut ve dileğiyle...

Binnur Yeşilyaprak

Editör

Teşekkür

"Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya" kitabı, doktora tezimden sonra akademik çalışmalarım arasında bende heyecan ve coşku yaratan bir çalışma oldu diyebilirim. 2010-2011 öğretim yılında, yedinci yıl iznimi kullanarak Amerika'da geçirdiğim dört mevsim boyunca yaptığım tüm çalışmaları, yaşadığım tüm duyguları, 30 yıllık kariyerimin bana verdiği donanımı, yaşantı zenginliğini bu kitapla size aktarabilecek miyim bilemiyorum. Ancak ben bu kitabın oluşma sürecinde çok zenginleştirici deneyimler yaşadım. Kariyer kuramlarının ışığında kendi kariyerimin ve yaşamımın bir değerlendirmesini yaptım. Sonunda, yaşamımda böyle bir fırsata sahip olduğum için ne kadar şanslı olduğumu düşündüm. Bu nedenle öncelikle bana bu fırsatı hazırlayan Ankara Üniversitesi rektörlüğüne, Eğitim Bilimleri Fakültesi dekanlığına ve yokluğumda benim yürüttüğüm görevleri de yüklenen bölüm arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Kuşkusuz, kitabın ortaya çıkması, Penn State Üniversitesinde birlikte çalışma şansı yakaladığım, Kariyer Danışmanlığı alanında çok ünlü iki seçkin profesör, Dr. Edwin L. Herr ve Dr. Spencer G. Niles'in bana verdikleri esinler ve destek ile gerçekleşti. Özellikle Dr. Niles'e beni konuk öğretim üyesi olarak davet ettiği, sürekli desteklediği ve bu kitaba da kendi modeli ile katkıda bulunarak bizi onurlandırdığı için teşekkürlerimi sunuyorum. Onların yanı sıra, alandaki birikimleri ve çalışmaları ile bu kitabın bölüm yazarlığını kabul eden (hepsi de benden daha genç) meslektaşlarımdan katkı ve çabaları, benim bu alanda önemli bir ortak ürün ortaya koyma hayalimi gerçekleştirmemi sağladı. Bu alanda yaptıkları ve yapacakları çalışmalar ile Türkiye'de mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı alanını geliştirecek olan bölüm yazarlarına çok teşekkür ediyorum.

Kariyerimde her zaman desteklerini gördüğüm aileme ve tüm çalışmalarımda destek ve katkılarını alçak gönüllülükle sunan arkadaşım Dr. A. Millioğulları'na yürekten teşekkürler. Kuşkusuz ki kariyer gelişimi çocuklukta başlayan ve ömür boyu devam eden bir süreç. İşte bu süreçte olumlu yönlendirmeleri ile beni etkileyen üç önemli ismi saygı ve sevgiyle anmak istiyorum; İlkokul öğretmenim Yücel Yılmaz, hocam Meliha Kavak ve danışmanım Prof. Dr. İ. Ethem Özgüven...

Kuşkusuz bu girişim bir kitap yazma yanı sıra, bu alandaki çalışmalar için bir kılavuz olma, web sitesi ile birlikte alanda önemli gelişmelere öncülük etme, yeni uygulamaları teşvik etme ve etkileyebilme amacı ve umudu taşımaktadır. Bu konuda düşündüklerimi yaşama geçirmek için her isteğimi koşulsuz kabul eden Pegem Akademi Yayıncılığın değerli elemanlarına teşekkür ediyorum.

Ve elbette, şu anda bu satırları okuyan siz değerli meslektaşlarıma ve öğrencilerime (çünkü sizlerle etkileşime dayalı bu akademik ortamdan beslenerek üretiyorum), uygulayıcılar ile tüm okuyuculara binlerce teşekkürler...

Eylül 2011, ANKARA

Saygılarımla,
Binnur Yeşilyaprak, Editör

Bölümler ve Yazarlar

Bölüm 1. Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığına Giriş

Binnur Yeşilyaprak, Ankara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8949-6801

Bölüm 2. Kariyer Gelişim Sürecini Etkileyen Faktörler

Metin Pişkin, Ankara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3555-636X

Bölüm 3. Özellik-Faktör Uyumlu Kuramlar

Feride Bacanlı, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8008-8441

Bölüm 4. Psikodinamik Yaklaşımlar

Oya Yerin Güneri, TED Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-0565-4025

Bölüm 5. Gelişimsel Yaklaşımlar

Diğdem Müge Siyez, Dokuz Eylül Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4724-3387

Bölüm 6. Sosyal-Bilişsel Yaklaşımlar

Ragıp Özyürek, İstanbul Aydın Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-7394-1325

Bölüm 7. Yeni Yaklaşım ve Modeller

Fidan Korkut Owen ve Spencer G. Niles
Bahçeşehir Üniversitesi - William & Mary School of Education, US
ORCID No: 0000-0003-0144-1521

Bölüm 8. Kariyer Danışmanlığı Süreci

Seher Aydemir Sevim, Ankara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-4914-2486

Bölüm 9. Kariyer Eğitim Programları

Zeynep Hamamcı, Beykoz Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3678-9387

Bölüm 10. Kariyer Danışmanlığında Değerlendirme

Alim Kaya, İstanbul Kültür Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3395-4751

Kitaptan Yararlanma Kılavuzu:

Kitabımızı farklı amaçlar ile kullanabilecek öğretim elemanları, lisans ve lisansüstü öğrenciler ile alan uygulayıcılarının bu kaynaktan daha çok yararlanmaları için aşağıdaki açıklamalar bir kılavuz işlevi görebilir:

Kitapta 10 bölüm, 2 bölüm arası ve 10 adet Ek bulunmaktadır.

Kapsam

Okuyucuya bölüm kapsamında yer alan bilgilerin nasıl bir düzenlemeyle sunulacağını göstermekte ve öğrenmeye hazır oluşu

İçindekiler

Öğrencilerin ulaşması beklenen hedefleri tanımlayarak ünite sonunda bir değerlendirme yapmayı sağlamaktadır.

Kazanımlar

Kapsama ilişkin genel bir görüş kazandırma ve bilişsel bir çerçeve oluşturarak öğrenmeyi yapılandırmayı kolaylaştırmaktadır.

Giriş

Açıklanan konularla ilgili olarak öğrenilenlerin pekiştirilmesi, motivasyonun artırılması amacıyla yer verilmiş ve öğrencinin aktif katılımı amaçlanmıştır.

Uygulama

Konularla ilgili olarak verilen somut durumlar anlaşılmayı kolaylaştırıcı olarak hazırlanmıştır.

Örnek

Öğrencilerin konuyla ilgili beyin jimnastiği yapabilmesi, böylece dikkati sürdürme ve kavrama düzeyini artırma hedeflenmiştir.

Tartışma

Kuramlara ilişkin bilgiler, kuram kapsamında yapılan araştırmalar, geliştirilen ölçekler ve yapılan uygulamalar ile birlikte sunulmuştur.

Kitap kapsamında yer verilen her kuramın alana katkısı ve sınırlılıkları, kurama ilişkin yapılan değerlendirmeler ile birlikte sunularak öğrencilerin "Sorgulayıcı, İrdeleyici" olmalarını teşvik etmek amaçlanmıştır.

Yurtdışı literatür kadar alanda Türkiye'deki literatürü kapsayıcı olması, farklı görüş ve düşünceleri içermesi, eski ve yeni paradigmalara karşılaştırmalı olarak sunulması hedeflenmiştir.

(Web) Bu kitabın kuşkusuz ki en önemli ve en ayırd edici özelliği kendine ait bir web sitesine sahip olmasıdır. Konular içinde okuyucu, daha geniş bilgi ve uygulama örnekleri için web sitesine yönlendirilmektedir.

Web

Her bölümün sonunda genel bir değerlendirme yapılarak önemli noktalar vurgulanmıştır.

Sonuç

Konuların sunulmasında yararlanılan kaynaklar, metin içinde referans numarası sistemiyle bölüm sonlarında yer almıştır.

Kaynakça

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	vii
Teşekkür.....	ix
Bölümler ve Yazarlar	xi
İçindekiler.....	xv

1. Bölüm

Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığına Giriş

GİRİŞ.....	2
İnsan Yaşamında Çalışmanın Anlam ve Önemi.....	3
Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığının Dili: Temel Kavramlar	5
Mesleki Rehberlik (Vocational Guidance) ve Kariyer Danışmanlığı (Career Counseling): Kavramsal Değişim.....	7
Kariyer Danışmanlığı	8
Kariyer Danışmanlığı: Mitler ve Gerçekler	9
Kariyer Danışmanı Ne Yapar?	11
Kariyer Danışmanlığı ve Psikolojik Danışma	14
Kariyer Danışmanlığı Yeterlikleri	17
TARİHSEL BİR YOLCULUK.....	19
ABD'de Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Hizmetlerinin Gelişimi	19
Başlangıç ve Köşe Taşları	19
Tarihsel ve Güncel Olarak Türkiye'de Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Hizmetleri: Amerika'dan Avrupa'ya Adımlar	22
Başlangıç Dönemi: Öncü Adımlar (1953-1975).....	22
Arayış Dönemi: Kararsız Adımlar (1976-1994)	23
Gelişme Dönemi : Sistematik Adımlar (1995-2013)	25
Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Alanında Paradigma Değişimi	31
Globalleşmenin Yarattığı Yeni Eğilimler ve Sonuçları	32
Paradigma Değişiminin Kariyer Danışmanları Açısından Doğurguları	36
SONUÇ.....	39
Kaynakça.....	40